

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

Львівський національний університет імені Івана Франка

Кафедра міжнародного права

«ЗАТВЕРДЖУЮ»
Проректор
«*oa*» _____ 2025 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«МІЖНАРОДНЕ ПУБЛІЧНЕ ПРАВО»
(ЗАГАЛЬНА ЧАСТИНА)

Рівень освіти – перший (бакалаврський рівень)

Ступінь вищої освіти – бакалавр

Галузь знань – Д «Бізнес, адміністрування та право»

Спеціальність – Д9 «Міжнародне право»

Освітня програма – «Міжнародне право»

Факультет міжнародних відносин

Робоча програма навчальної дисципліни «Міжнародне публічне право» (Загальна частина) для студентів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти галузі знань – Д «Бізнес, адміністрування та право», спеціальності – Д9 «Міжнародне право» факультету міжнародних відносин. Львівський національний університет імені Івана Франка, 2025. 55 с.

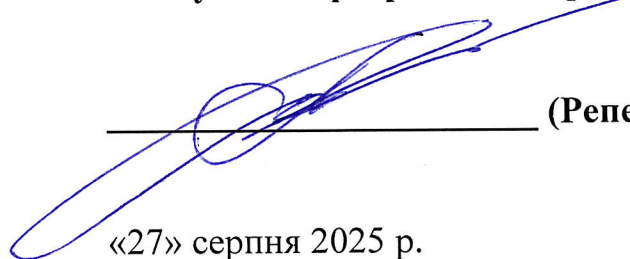
Розробники:

Репецький Василь Миколайович, кандидат юридичних наук, професор, завідувач кафедри міжнародного права

Новашок Дмитро Олегович, доктор філософії у галузі міжнародного права, доцент кафедри міжнародного права.

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри міжнародного права
Протокол № 1 від «27» серпня 2025 р.

Завідувач кафедрою міжнародного права

_____ (Репецький В.М.)
«27» серпня 2025 р.

© Репецький В.М., Новашок Д.О., 2025

1. Опис навчальної дисципліни

Робоча програма навчальної дисципліни «Міжнародне публічне право» (Загальна частина) розроблена відповідно до освітньої програми «Міжнародне право» підготовки бакалаврів спеціальністю – D9 «Міжнародне право» галузі знань – D «Бізнес, адміністрування та право».

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни	
		<i>денна форма навчання</i>	
Кількість кредитів – 3	Галузь знань D «Бізнес, адміністрування та право» <hr/> (шифр, назва)	Нормативна	
Модулів – 2	Напрямок D9 <hr/> (шифр, назва)	<i>Рік підготовки:</i>	
Змістовних модулів – 2	Спеціальність (професійне спрямування) Міжнародне право	перший	
Курсова робота		<i>Семестр</i>	
Загальна кількість годин – 180		1-й	2-й
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних 1 сем. – 2, 2 сем. – 2 самостійна роботи студента – 1		<i>Лекції</i>	
	Освітньо-кваліфікаційний рівень: бакалавр	16 год.	16 год.
		<i>Семінарські заняття</i>	
		16 год.	16 год.
		<i>Самостійна робота</i>	
		13 год.	13 год.
		Вид контролю: залік.	

2. Мета і завдання навчальної дисципліни

Мета навчальної дисципліни – ознайомити здобувачів освітньо-професійної програми «Міжнародне право» (бакалаврського) рівня вищої освіти з базовими основами юридичної природи міжнародного права, його юридично-обов'язковою силою та механізмом функціонування норм зазначеної системи права на міжнародному рівні.

Завдання навчальної дисципліни – розглянути існуючі теоретичні підходи щодо місця міжнародного права в системі права; з'ясувати місце і роль суб'єктів міжнародного права в процесі правотворення його норм та забезпечення їх дотримання і виконання; проаналізувати джерельну базу та існуючі форми правотворчості в міжнародному праві; з'ясувати юридичну природу основних принципів міжнародного права; розкрити значення визнання та правонаступництва в сучасному міжнародному праві; проаналізувати значення територій та населення в міжнародному праві; розглянути систему засобів мирного вирішення спорів між державами; розкрити та з'ясувати місце права міжнародних договорів в системі міжнародного права; проаналізувати питання відповідальності в міжнародному праві.

Загальні компетентності (ЗК):

ЗК01. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

ЗК02. Здатність вчитися й оволодівати сучасними знаннями.

ЗК05. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.

ЗК06. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.

ЗК07. Здатність працювати в міжнародному контексті.

Спеціальні (фахові) компетентності спеціальності (СК):

СК01. Здатність критично осмислювати теорії, принципи, методи і поняття міжнародного права, права Європейського Союзу, порівняльного правознавства, враховувати темпоральний чинник та прогнозувати основні напрямки розвитку правових систем.

СК02. Здатність формувати судження у сфері міжнародного права, права Європейського Союзу, національного права, порівняльного правознавства, що враховують соціальні, наукові та етичні аспекти.

СК03. Здатність захищати національні інтереси власної держави та права людини за допомогою міжнародно-правових інструментів і механізмів.

СК07. Здатність надавати юридичні висновки й консультації з питань міжнародного публічного і міжнародного приватного права, права Європейського Союзу, національного права України та права інших держав; прогнозувати і оцінювати юридичні ризики зовнішньополітичних та зовнішньоекономічних ініціатив та шляхи їхньої мінімізації.

СК11. Здатність продовжувати професійне навчання із значним ступенем автономії.

СК12. Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі і проблеми в міжнародно-правовій та національно-правовій діяльності.

СК13. Здатність спілкуватися на професійному та соціальному рівнях з використанням фахової термінології, включаючи усну і письмову комунікацію державною та іноземною(-ими) мовою(-ами).

Результати навчання (РН):

РН02. Розуміти історичний контекст формування міжнародно-правових норм та інститутів, цінності, що лежать у їхній основі, прогнозувати основні напрямки розвитку міжнародного і національного права.

РН03. Знати і розуміти нормативні положення, доктрини і принципи функціонування міжнародної і національних правових систем, здійснювати на цій основі аналіз та кваліфікацію правових явищ, застосовувати міжнародно-правові норми та принципи в національній правовій системі.

РН09. Передбачати широкі загальносуспільні наслідки укладання міжнародного договору, вчинення іншої дії дипломатичного або міжнародно-правового характеру, прийняття внутрішньодержавних нормативно-правових актів, виявляти відповідні ризики та попереджати загрози, зокрема, у співпраці з фахівцями інших галузей.

PH10. Вільно комунікувати з професійних питань державною та іноземною(ими) мовою(ами) усно та письмово, фахово використовувати юридичну термінологію.

PH17. Застосовувати сучасні наукові досягнення у сфері міжнародного права, права Європейського Союзу та національного права, інтерпретувати результати наукових досліджень та використовувати їх у практичній професійній діяльності.

PH18. Передбачати наслідки юридично значущих дій і рішень для окремих фізичних, юридичних осіб і держави.

3. Програма навчальної дисципліни ЗМІСТОВНИЙ МОДУЛЬ 1

Тема № 1. Поняття, природа та характерні особливості міжнародного публічного права (2 год.)

Юридична природа міжнародного права. Поняття міжнародного права.

Функції міжнародного права. Об'єктивна необхідність існування міжнародного публічного права.

Природа юридично обов'язкової сили міжнародного права.

Характерні особливості міжнародного публічного права.

Міжнародне право та інші регулятори міжнародних відносин: політика, релігія, мораль.

Предмет та методи міжнародного права. Міжнародне публічне і міжнародне приватне право.

Міжнародне право як соціальна цінність.

Тема № 2. Суб'єкти міжнародного права (2 год.)

Поняття і види суб'єктів міжнародного права. Зміст міжнародної правосуб'єктності.

Держава – основний суб'єкт міжнародного права. Держава в системі міжнародно-правового регулювання. Держава як первинний та універсальний суб'єкт міжнародного права. Суверенітет та юрисдикція держави.

Міжнародні (міжурядові) організації. Похідний характер міжнародної (міжурядової) організації.

Державоподібні утворення та їх види.

Міжнародна правосуб'єктність народу, нації, що бореться за створення незалежної держави.

Міжнародна правосуб'єктність інших учасників міжнародних відносин: фізичних та юридичних осіб.

Тема № 3. Джерела міжнародного права (2 год.)

Поняття і зміст джерел міжнародного права. Форми правотворчої діяльності в міжнародному праві. Види джерел міжнародного права. Вимоги до джерел міжнародного права.

Міжнародні договори – головне джерело сучасного міжнародного права.

Міжнародно-правовий звичай як джерело міжнародного права. Елементи міжнародно-правового звичаю. Міжнародна звичка та узвичаєння.

Загальні принципи права в системі джерел міжнародного права.

Допоміжні джерела міжнародного права. Міжнародні судові рішення та їх значення для формування норм міжнародного права. Наукова доктрина як джерело міжнародного права.

Значення актів міжнародних органів і організацій для формування норм міжнародного права. Односторонні акти держави як джерело міжнародного права.

Тема № 4. Система міжнародного права (2 год.)

Поняття системи міжнародного права. Елементи системи міжнародного права. Галузі міжнародного права, інститути міжнародного права, норми міжнародного права.

Поняття та особливості норм міжнародного права. Види норм міжнародного права. Ієрархія норм міжнародного права. Імперативні норми міжнародного права (*jus cogens*). Норми *erga omnes*. Загальні та спеціальні норми міжнародного права.

Концепція м'якого права (*soft law*) у міжнародному праві.

Кодифікація міжнародного права.

Тема № 5. Основні принципи міжнародного права (2 год.)

Поняття та юридична природа основних принципів міжнародного права. Функції основних принципів міжнародного права.

Універсальні принципи міжнародного права: принцип суверенної рівності держав, принцип сумлінного виконання державами прийнятих на себе зобов'язань, принцип розв'язання міжнародних спорів мирними засобами, принцип утримання

від загрози силою чи її застосування, принцип рівноправності і самовизначення народів, принцип співробітництва держав, принцип невторчання у справи, що належать до внутрішньої компетенції будь-якої держави.

Регіональні принципи міжнародного права: принцип непорушності кордонів, принцип територіальної цілісності держав, принцип поваги прав людини і основних свобод.

Тема № 6. Визнання в міжнародному праві (2 год.)

Поняття та правова природа визнання в міжнародному праві. Визнання як односторонній акт держави.

Види визнання у міжнародному праві. Визнання держав. Декларативна теорія. Конститутивна теорія.

Визнання урядів у міжнародному праві. Доктрина Тобара. Доктрина Естради. Визнання уряду у вигнанні.

Інші види визнання: визнання повстанців та визвольних рухів, визнання народу, що бореться за своє самовизначення.

Форми визнання: *de jure*, *de facto*, *ad hoc*. Засоби та типи визнання.

Тема № 7. правонаступництво у міжнародному праві (2 год.)

Поняття правонаступництва держав. Об'єкти правонаступництва. Джерела міжнародно-правового регулювання правонаступництва.

Правонаступництво держав щодо міжнародних договорів.

Правонаступництво держав щодо державної власності.

Правонаступництво держав щодо державних архівів.

Правонаступництво держав щодо державних боргів.

Правонаступництво держав щодо членства в міжнародних організаціях.

Правонаступництво України у зв'язку з припиненням існування СРСР.

Тема № 8. Співвідношення та взаємодія міжнародного і внутрішньодержавного права (2 год.)

Теорії співвідношення міжнародного та внутрішньодержавного права.
Дуалістична теорія. Моністична теорія. Монізм примату національного права.
Монізм примату міжнародного права.

Взаємодія міжнародного та внутрішньодержавного права в умовах глобалізації.

Вплив міжнародного права на внутрішньодержавне. Трансформація міжнародного права. Відсилання до міжнародного права.

Вплив внутрішньодержавного права на міжнародне право.

Резолюції міжнародних органів, організацій і національне право держав.

ЗМІСТОВНИЙ МОДУЛЬ 2

Тема № 9. Сфера та межі дії міжнародного права (2 год.)

Поняття сфери та меж дії міжнародного права.

Просторова сфера дії міжнародного права. Розмежування просторових сфер дії міжнародного права.

Суб'єктна та об'єктна сфера дії міжнародного права.

Міжнародне право і екстериторіальна дія національного права.

Тема № 10. Територія в міжнародному праві (2 год.)

Поняття і види територій в міжнародному праві. Поняття і зміст територіального верховенства держави. Юридична природа та склад державної території. Набуття і втрата державної території. Оренда території в міжнародному праві.

Поняття, види та правовий режим державних кордонів.

Правовий режим Арктики. Правовий режим Антарктики.

Правовий режим міжнародних рік.

Тема № 11. Населення і міжнародне право (4 год.)

Населення і народ в міжнародному праві. Громадянство і міжнародне право. Правовий статус іноземців в державі. Особи з подвійним громадянством.

Правовий статус біженців, вимушених переселенців, переміщених осіб та осіб без громадянства.

Право притулку в міжнародному праві. Інститут екстрадиції в міжнародному праві. Дипломатичний захист.

Тема № 12. Мирне вирішення міжнародних спорів (2 год.)

Становлення та розвиток принципу мирного вирішення міжнародних спорів в сучасному міжнародному праві.

Поняття «спір», «ситуація», «конфлікт» щодо міжнародного життя. Види міжнародних спорів. Поняття і види мирних засобів вирішення міжнародних спорів в історичному розвитку. Системи засобів мирного вирішення спорів між державами.

Безпосередні переговори - головний засіб вирішення міжнародних спорів. Класифікація дипломатичних переговорів. Консультації як особлива форма переговорів між державами.

Добрі послуги і посередництво. Спільне і відмінне між ними.

Узгоджувальні комісії. Міжнародні угоди про примирювальну процедуру.

Міжнародні третейські суди (арбітражі). Історія розвитку і процедура діяльності третейських судів. Постійна Палата третейського суду.

Міжнародний судовий розгляд. Юрисдикція міжнародних судових установ: факультативна і обов'язкова. Міжнародний Суд ООН.

Вирішення міжнародних спорів за участі міжнародних організацій.

Тема № 13. Відповідальність у міжнародному праві (2 год.)

Поняття та зміст відповідальності у міжнародному праві. Суб'єкти міжнародно-правової відповідальності. Джерела та принципи права міжнародної відповідальності. Підстави міжнародно-правової відповідальності.

Міжнародне протиправне діяння як фактична підстава міжнародно-правової відповідальності. Елементи міжнародно-протиправного діяння. Порушення державою міжнародних зобов'язань. Присвоєння поведінки державі.

Обставини, що виключають міжнародну протиправність. Згода. Самозахист. Контрзаходи. Форс-мажор. Лихо. Стан необхідності.

Зміст міжнародно-правової відповідальності. Репарації у міжнародному праві. Реституція. Компенсація. Сатисфакція.

Імплементация міжнародно-правової відповідальності. Контрзаходи та санкції у міжнародному праві.

Тема № 14. Право міжнародних договорів (4 год.)

Місце права міжнародних договорів в системі міжнародного права. Джерела права міжнародних договорів. Кодифікація права міжнародних договорів.

Укладення договорів і набрання ними чинності.

Правоздатність держав укладати міжнародні договори. Прийняття тексту та встановлення його автентичності. Способи вираження згоди на обов'язковість міжнародного договору: підписання договору, обмін документами, затвердження, приєднання.

Застереження до міжнародних договорів. Юридичні наслідки застережень і заперечень проти застережень.

Набрання чинності договорами. Дотримання, застосування і тлумачення міжнародних договорів.

Недійсність, припинення і зупинення дії міжнародних договорів.

4. Структура навчальної дисципліни

№ п/п	ТЕМА	Кількість годин			
		Лекції	Семінарські заняття	Самостійна робота	Разом
<u>Змістовний модуль 1</u>					
1.	Поняття, природа та характерні особливості міжнародного публічного права	2	2	2	

2.	Суб'єкти міжнародного права	2	2	2	
3.	Джерела міжнародного права	2	2	2	
4.	Система міжнародного права	2	2	1	
5.	Основні принципи міжнародного права	2	2	1	
6.	Визнання в міжнародному праві	2	2	2	
7.	Правонаступництво у міжнародному праві	2	2	2	
8.	Співвідношення та взаємодія міжнародного і внутрішньодержавного права	2	2	1	
	Всього за 1 семестр:	16	16	13	45
<u>Змістовний модуль 2</u>					
9.	Сфера та межі дії міжнародного права	2	2	2	
10.	Територія в міжнародному праві	2	2	2	
11.	Населення і міжнародне право	4	4	2	
12.	Мирне вирішення міжнародних спорів	2	2	2	
13.	Відповідальність в міжнародному праві	2	2	2	

14.	Право міжнародних договорів	4	4	3	
	Всього за 2 семестр:	16	16	13	45
	Всього:	32	32	26	90

5. Плани семінарських занять
ЗМІСТОВНИЙ МОДУЛЬ 1

ТЕМА 1. ПОНЯТТЯ, ПРИРОДА ТА ХАРАКТЕРНІ ОСОБЛИВОСТІ
МІЖНАРОДНОГО ПУБЛІЧНОГО ПРАВА

Семінарське заняття № 1

1. Поняття і зміст міжнародного права.
2. Об'єктивна необхідність існування міжнародного права.
3. Міжнародне право та інші регулятори міжнародних відносин.
4. Особливості міжнародного публічного права.

Питання до теми

1. В чому проявляється сутність міжнародного права?
2. Які характерні особливості міжнародного права як системи права?
3. Охарактеризуйте зміст статті 103 Статуту ООН і вкажіть на її значення для міжнародного правопорядку.
4. В чому проявляється обов'язкова сила міжнародного права?

Джерела для підготовки

1. Міжнародне публічне право: підручник. – 2-ге вид. / за ред. В.М. Репецького. К., 2012. С. 11-26.
2. Міжнародне публічне право. підручник у 2-х томах. Т. 1: Основи теорії / за ред. В.В. Мицика. Харків: Право, 2019. С. 40-60.
3. Міжнародне право в документах / за ред. М.В. Буроменського. 2-е вид., виправл. і доповн. Х.: Мачулін, 2006.
4. Буткевич В.Г. Походження терміну «міжнародне право». *Український часопис міжнародного права*. 1991. № 1. С. 3-73.
5. Allott P. The Concept of International Law. *European Journal of International Law*. 1999. Vol. 10. P. 31-50. URL: <https://www.ejil.org/pdfs/10/1/577.pdf>.
6. d'Aspremont J. International Law as a Belief System. *European Journal of International Law*. 2018. Vol. 29, Iss. 4. P. 1440-1447. URL: <https://doi.org/10.1093/ejil/chy076>.

7. Koskenniemi M. The Politics of International Law. *European Journal of International Law*. 1990. Vol. 1, Iss. 1. P. 4-32. URL: <https://ejil.org/pdfs/1/1/1144.pdf>.
8. Religion and International Law / Janis M.W., Kennedy D., Arsanjani M.H., Coll A.R., Grief N. *Proceedings of the Annual Meeting (American Society of International Law)*. 1988. Vol. 82. P. 195-220. URL: <https://www.jstor.org/stable/25658424>.

ТЕМА 2. СУБ'ЄКТИ МІЖНАРОДНОГО ПРАВА

Семінарське заняття № 2

1. Поняття і види суб'єктів міжнародного права.
2. Держава в системі міжнародно-правового регулювання.
3. Міжнародні міжурядові організації.
4. Державоподібні утворення та їх види.
5. Міжнародна правосуб'єктність фізичних осіб.

Питання до теми

1. Які елементи містить в собі категорія «міжнародна правосуб'єктність»?
2. Яка відмінність між суб'єктами міжнародного права і учасниками міжнародних відносин?
3. В яких випадках суверенітет держави може бути обмежений?
4. Які фактори вплинули на наділення фізичної особи елементами міжнародної правосуб'єктності?

Джерела для підготовки

1. Міжнародне публічне право: підручник. 2-ге вид. / за ред. В.М. Репецького. К., 2012. С. 70-83.
2. Міжнародне публічне право. підручник у 2-х томах. Т. 1: Основи теорії / за ред. В.В. Мицика. Харків: Право, 2019. С. 62-87.
3. Буткевич В.Г. Генеза доктрини міжнародної правосуб'єктності індивіда. *Право України*. 2010. № 2. С. 44-54.
4. Кулеба Д.І. Міжнародна правосуб'єктність: теорія і її перспективи. *Альманах міжнародного права*. 2010. № 2. С. 70-83.

5. Тарасов О.В. Суб'єкт міжнародного права: проблеми сучасної теорії. Харків: Право, 2014. С. 61-66, 81-88, 169-182.
6. Отрош М.І. Статус Святого Престолу у міжнародному праві. Одеса: Фенікс, 2014. 240 с.
7. Білаш О.В. Святий Престол та Мальтійський Орден як суб'єкти міжнародного права: особливості правосуб'єктності державоподібних утворень. *Часопис Київського університету права*. 2015. № 2. С. 336-339.
8. Aćić M. International organizations as sui generis subjects of international law. *Acta Politica Polonica*. 2021. No. 1. P. 51-66. URL: <https://wnus.usz.edu.pl/ap/pl/issue/1208/article/19202>.
9. Farran C. The Sovereign Order of Malta in International Law. *The International and Comparative Law Quarterly*. 1954. Vol. 3, No. 2. P. 217-234. URL: <https://www.jstor.org/stable/755534>.
10. Menon P.K. The International Personality of Individuals in International Law: A Broadening of the Traditional Doctrine. *Florida State University Journal of Transnational Law & Policy*. 1992. Vol. 1, Iss. 1. P. 151-182. URL: <https://ir.law.fsu.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1210&context=jtllp>.
11. Morss J.R. The International Legal Status of the Vatican/Holy See Complex. *European Journal of International Law*. 2015. Vol. 26, Iss. 4. P. 927-946. URL: <https://academic.oup.com/ejil/article/26/4/927/2599610>.
12. Ryngaert C. The Concept of Jurisdiction In International Law. *Research handbook on jurisdiction and immunities in international law* / ed. by Orakhelashvili A. Edward Elgar Pub. Ltd., Cheltenham, 2015. P. 37-52. URL: <https://unijuris.sites.uu.nl/wp-content/uploads/sites/9/2014/12/The-Concept-of-Jurisdiction-in-International-Law.pdf>.

ТЕМА 3. ДЖЕРЕЛА МІЖНАРОДНОГО ПРАВА

Семінарське заняття № 3

1. Поняття, зміст і види джерел міжнародного права.
2. Міжнародний договір як джерело міжнародного права.

3. Міжнародно-правовий звичай.
4. Загальні принципи права.
5. Значення актів міжнародних органів та організацій для формування норм міжнародного права.
6. Односторонні акти держав.

Питання до теми

1. Які переваги міжнародного договору перед міжнародно-правовим звичаєм?
2. Що є доказом існування міжнародно-правового звичаю?
3. Яким чином акти міжнародних організацій впливають на формування нових норм міжнародного права?
4. Яким чином односторонні акти держави впливають на поведінку інших держав?

Джерела для підготовки

1. Міжнародне публічне право: підручник. – 2-ге вид. / за ред. В.М. Репецького. К., 2012. С. 92-105.
2. Міжнародне публічне право. підручник у 2-х томах. Т. 1: Основи теорії / за ред. В.В. Мицика. Харків: Право, 2019. С. 110-131.
3. Київець О.В. У пошуках міжнародного права: переосмислюючи джерела. Кам'янець-Подільський: ПП «Видавництво Оіюм», 2011. С. 37-110, 111-195, 196-283.
4. Київець О.В. Джерело міжнародного права як природноправова категорія. *Публічне право*. 2011. №1. С. 76-81. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pis_2011_2_53.
5. Малига В.А., Репецький В.М. Міжнародний договір як джерело міжнародного публічного та міжнародного приватного права. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2024. № 7. С. 507-510. URL: http://lsej.org.ua/7_2024/121.pdf.
6. Погребняк С. Загальні принципи права як джерело права. *Вісник Академії правових наук України*. 2011. №1 (64). С. 14-25. URL: <https://dspace.nlu.edu.ua/handle/123456789/7470>.

7. Щокін Ю.В. Міжнародно-правовий звичай: проблеми теорії і практики: монографія. Х.: Право, 2012. 456 с.

8. Bassiouni M.C. A Functional Approach to “General Principles of International Law”. *Michigan Journal of International Law*. 1990. Vol. 11, Iss. 3. P. 768-818. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/232702886.pdf>.

9. Besson S. General Principles in International Law – Whose Principles?. *Les principes en droit européen - Principes in European Law, Travaux de l'Ecole doctorale romande sur les fondements du droit européen* / ed. by Besson S., Pichonnaz P. Zurich: Schulthess, 2011. P. 19-64. URL: https://sonar.ch/documents/302433/files/BESSION_S._-_General_Principles_in_International_Law_-_Whose_Principles.pdf.

10. Greenwood C. Sources of International Law: An Introduction. *United Nations Audiovisual Library of International Law*. 2008. URL: https://legal.un.org/avl/pdf/ls/greenwood_outline.pdf.

11. Kammerhofer J. Uncertainty in the Formal Sources of International Law: Customary International Law and Some of Its Problems. *European Journal of International Law*. 2004. Vol. 15, Iss. 3. P. 523-553. URL: <https://doi.org/10.1093/ejil/15.3.523>.

12. Mendelson M.H. The Formation of Customary International Law. *The Law of Nations* / ed. by Mendelson M.H., Brierly J. Oxford: Oxford University Press, 2008. P. 155-244. URL: [https://files.pca-cpa.org/pcadocs/bi-c/2.%20Canada/4.%20Legal%20Authorities/RA-97%20-%20Formation%20of%20Customary%20International%20Law,%20M.%20Mendelson%20\(1998\).pdf](https://files.pca-cpa.org/pcadocs/bi-c/2.%20Canada/4.%20Legal%20Authorities/RA-97%20-%20Formation%20of%20Customary%20International%20Law,%20M.%20Mendelson%20(1998).pdf).

13. Rubin A.P. The International Legal Effects of Unilateral Declarations. *The American Journal of International Law*. 1977. Vol. 71, No. 1. P. 1-30. URL: <https://doi.org/10.2307/2200323>.

14. Schreuer C. Sources of International Law: Scope and Application. *Emirates Lecture Series*. 2000. Vol. 28. URL:

ТЕМА 4. СИСТЕМА МІЖНАРОДНОГО ПРАВА

Семінарське заняття № 4

1. Поняття та елементи системи міжнародного права.
2. Особливості норм міжнародного права. Види норм міжнародного права.
3. Імперативні норми міжнародного права (jus cogens). Норми erga omnes.
4. Концепція «м'якого права» (soft law) у міжнародному праві.
5. Кодифікація міжнародного права.

Питання до теми

1. Чим зумовлені характерні риси норм міжнародного права?
2. Яка відмінність між імперативними, диспозитивними і рекомендаційними нормами?
3. В чому відмінність між нормами і принципами міжнародного права?
4. В чому проявляється головна особливість універсальних норм?
5. Як співвідносяться між собою поняття «кодифікація» і «прогресивний розвиток» міжнародного права?

Джерела для підготовки

1. Міжнародне публічне право: підручник у 2-х томах. Т. 1: Основи теорії / за ред. В.В. Мицика. Харків: Право, 2019. С. 133-146.
2. Нігрєєва О.О. М'яке право у міжнародній системі: до питання про зміст та функції. *Правова держава*. 2018. № 31. С. 147-153.
3. Смирнова К.В. Концепція «м'якого права» (soft law) в міжнародному праві та праві Європейського Союзу. *Український часопис міжнародного права*. 2012. № 3. С. 74-78.
4. Шпакович О.М. «М'яке» право міжнародних організацій // Від теорії міжнародного права до практики захисту прав людини. *Liberum Amicorum* до 60-річчя проф. В.В. Мицика. Монографія. Київ; Одеса: Фенікс, 2016. С. 183-196.

5. D`Amato A. International Soft Law, Hard Law, and Coherence. Northwestern Public Law Rescorch Paper. 2008. № 08-01. P. 1-29.
6. Dixon M. The nature of international Law and the international system. Textbook on International Law. Oxford University Press, 2013. P. 1-23.
7. Goldmann M. We Need to Cut Off the Head of the King: Past, Present, and Future Approaches to International Soft Law. *Leiden Journal of International Law*. 2012. Vol. 25. P. 335-368. URL: https://www.mpil.de/files/pdf2/goldmann_ljil.pdf.
8. Wet E. Jus Cogens and Obligations Erga Omnes. *The Oxford Handbook of International Human Rights Law* / ed. by Shelton D. Oxford University Press, 2013. P. 541-561. URL: <https://case.edu/law/sites/default/files/2020-02/CLE%20materials%203-2.pdf>.

ТЕМА 5. ОСНОВНІ ПРИНЦИПИ МІЖНАРОДНОГО ПРАВА

Семінарське заняття № 5

1. Юридична природа основних принципів міжнародного права.
2. Універсальні принципи міжнародного права:
 - 2.1. Принцип суверенної рівності держав.
 - 2.2. Принцип сумлінного виконання державами прийнятих на себе зобов'язань.
 - 2.3. Принцип розв'язання міжнародних спорів мирними засобами.
 - 2.4. Принцип утримання від загрози силою чи її застосування.
 - 2.5. Принцип рівноправності і самовизначення народів.
 - 2.6. Принцип співробітництва держав.
 - 2.7. Принцип невторчання у внутрішні справи держав.
3. Регіональні принципи міжнародного права:
 - 3.1. Принцип непорушності кордонів.
 - 3.2. Принцип територіальної цілісності держав.
 - 3.3. Принцип поваги прав людини і основних свобод.

Питання до теми

1. В яких міжнародних документах закріплено нормативний характер основних принципів міжнародного права?

2. Яка відмінність між основними принципами міжнародного права і нормами міжнародного права?

3. Які функції виконують основні принципи міжнародного права?

Джерела для підготовки

1. Заключний акт Наради з безпеки та співробітництва в Європі. URL: https://www.osce.org/files/f/documents/5/c/39501_1.pdf.

2. Declaration on Principles of International Law concerning Friendly Relations and Cooperation among States in accordance with the Charter of the United Nations (1970, October 24). URL: <https://digitallibrary.un.org/record/202170?v=pdf>.

3. Водянніков О. Теорія принципу в міжнародному праві. Український щорічник міжнародного права 2009. К.: Вид-во «Фенікс», 2014. С. 97-177.

4. Задорожна С.М. Загальні принципи сучасного міжнародного права: еволюція та сучасність. Чернівці: Чернівецький національний університет імені Ю. Федьковича, 2019. 360 с.

5. Задорожній О.В. Поняття та нормативні вимоги основних принципів міжнародного права. *Актуальні проблеми держави і права*. 2015. С. 242-255.

6. Земан І.В. Правова природа основних принципів міжнародного права // Міжнародне право у світі динамічних змін: контури майбутнього міжнародного правопорядку. Монографія. Львів-Дрогобич: Коло, 2021. С. 47-59.

7. Савчук К.О. Принцип заборони застосування сили в міжнародному праві // Міжнародне право у світі динамічних змін: контури майбутнього міжнародного правопорядку. Монографія. Львів-Дрогобич: Коло, 2021. С. 33-46.

8. Перепьолкін С.М. Принципи міжнародного права як категорія міжнародного права. Сучасні проблеми міжнародного права. *Libertum Amicorum* до 60-річчя проф. М.В. Буроменського: монографія. Львів-Одеса: Фенікс, 2017. С. 77-89.

9. Цимбрівський Т.С. Принцип територіальної цілісності та непорушності кордонів у міжнародному праві: теорія і практика. Львів: ЛДУВС, 2009. 213 с.

10. Dogaru M. Fundamental Principles of International Law. *Journal of Law and Administrative Sciences*. 2024. No. 21. P. 120-142. URL: <https://jolas.ro/wp-content/uploads/2024/08/jolas21a11.pdf>.

ТЕМА 6. ВИЗНАННЯ В МІЖНАРОДНОМУ ПРАВІ

Семінарське заняття № 6

1. Поняття та правова природа визнання у міжнародному праві.
2. Визнання держав. Декларативна та конститутивна теорія визнання.
3. Визнання урядів у міжнародному праві. Доктрина Тобара. Доктрина Естради.
4. Визнання уряду у вигнанні.
5. Інші види визнання:
 - 5.1. Визнання повстанців та визвольних рухів.
 - 5.2. Визнання народу, що бореться за своє самовизначення.
6. Форми визнання.

Питання до теми

1. Які критерії необхідні для здійснення визнання?
2. Які правові наслідки тягне за собою факт визнання?
3. Які форми визнання можуть бути застосовані щодо повстанців та визвольних рухів?
4. Які органи держави уповноважені здійснювати визнання в міжнародному праві?

Джерела для підготовки

1. Міжнародне публічне право: підручник. За ред. Репецького В.М. 2-е вид. К.: Знання, 2012. С. 73-85.
2. Міжнародне публічне право. підручник у 2-х томах. Т. 1: Основи теорії / за ред. В.В. Мицика. Харків: Право, 2019. С. 279-297.
3. Савчук К. Еволюція інституту міжнародно-правового визнання держав у сучасних умовах. *Юридичний журнал*. 2009. № 1. С. 50-58.

4. Тарасов О.В. Суб'єкт міжнародного права: проблеми сучасної теорії. Харків: Право, 2014. С. 238-259.

5. Тимченко Л. Трансформація чи легітимація? Проблема виникнення держави в сучасному міжнародному праві (на прикладі держави Палестина) // Від теорії міжнародного права до практики захисту прав людини. *Liberum Amicorum* до 60-річчя проф. В.В. Мицика. Монографія. Київ; Одеса: Фенікс, 2016. С. 115-137.

6. Тимченко Л. Концепція міжнародного правопорядку та її вплив на процес становлення інституту визнання держав // Міжнародне право у світі динамічних змін: контури майбутнього міжнародного правопорядку. Монографія. Львів-Дрогобич: Коло, 2021. С. 60-77.

7. Hathaway O.A., Cole J. Recognition Rules: The Case for a New International Law of Government Recognition. *New York University Law Review*. 2025. Vol. 100. P. 758-866. URL: <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.5039867>.

8. Lauterpacht H. Recognition of States in International Law. *The Yale Law Journal*. 1944. Vol. 53, No. 3. P. 385-458. URL: <https://openyls.law.yale.edu/server/api/core/bitstreams/26a970d5-3d7d-4d6e-adb5-751dd1a17868/content>.

9. Morrison F.L. Recognition in International Law: A Functional Reappraisal. *The University of Chicago Law Review*. 1967. Vol. 34. P. 857-883. URL: <https://chicagounbound.uchicago.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=3544&context=uclev>

ТЕМА 7. ПРАВОНАСТУПНИЦТВО У МІЖНАРОДНОМУ ПРАВІ

Семінарське заняття № 7

1. Юридичний зміст правонаступництва держав.
2. Предмет (об'єкт) правонаступництва держав.
3. Віденська конвенція про правонаступництво держав щодо міжнародних договорів 1978 року і міжнародне право.
4. правонаступництво держав щодо державної власності, архівів та боргів.
5. Практика України у сфері правонаступництва у зв'язку з припиненням СРСР.

Питання до теми

1. В чому проявляється правова природа правонаступництва держав?
2. Назвіть юридичні підстави та ситуації, при настанні яких зазвичай має місце правонаступництво.
3. Висловіть свої міркування про те, чи може соціальна революція бути підставою для правонаступництва держави?
4. Чи може вважатися окупація достатньою юридичною підставою виникнення правонаступництва?
5. В яких випадках правонаступництва застосовується принцип *tabula rasa* (чиста дошка)?

Джерела для підготовки

1. Міжнародне публічне право. підручник у 2-х томах. Т. 1: Основи теорії / за ред. В.В. Мицика. Харків: Право, 2019. С. 301-320.
2. Міжнародне право в документах / за ред. М.В. Буроменського. 2-е вид., виправл. і доповн. Х.: Мачулін, 2006. С. 19-30.
3. Мельник А.Я. правонаступництво України щодо міжнародних договорів СРСР. К.: Юридична думка, 2005. С. 10-98, 127-145, 194-204, 252-260.
4. Мицик В.В. Проблеми правонаступництва колишніх суб'єктів Союзу РСР. правонаступництво України. *Актуальні проблеми міжнародних відносин*. 1999. Вип. 13. Част. II. С. 56-75.
5. Ноговіцина Ю.О. правонаступництво і континуїтет: єдність та розбіжності двох правових режимів. *Український часопис міжнародного права*. 2003. № 2. С. 15-24.
6. Ноговіцина Ю.О. Правові засади правозаступництва України щодо території та кордонів. *Український часопис міжнародного права*. 2004. № 1. С. 20-35.
7. Перевезенцев О.Ю. Проблеми правонаступництва у сучасному міжнародному праві. *Український часопис міжнародного права*. 2003. № 2. С. 25-30.

8. Тарасов О.В. Суб'єкт міжнародного права: проблеми сучасної теорії. Харків: Право, 2014. С. 260-281.

9. Craven M.C.R. The Problem of State Succession and the Identity of States under International Law. *European Journal of International Law*. 1998. Vol. 9, Iss. 1. P. 142-162. URL: <https://doi.org/10.1093/ejil/9.1.142>.

10. Devaney J.G. The Law of State Succession: Regulating the Aftermath. *Research Handbook on Secession* / ed. by Vidmar J., McGibbon S., Raible L. Edward Elgar, 2022. P. 33-347. URL: <https://eprints.gla.ac.uk/227148/1/227148.pdf>.

ТЕМА 8. СПІВВІДНОШЕННЯ ТА ВЗАЄМОДІЯ МІЖНАРОДНОГО І ВНУТРІШНЬОДЕРЖАВНОГО ПРАВА

Семінарське заняття № 8

1. Теорії співвідношення міжнародного та внутрішньодержавного права.

1.1. Дуалістична теорія.

1.2. Моністична теорія.

1.3. Монізм примату національного права.

1.4. Монізм примату міжнародного права.

2. Вплив міжнародного права на внутрішньодержавне право.

3. Акти міжнародних органів та організацій і національне право.

Питання до теми

1. Назвіть представників дуалістичної теорії та їх аргументи з цього приводу.

2. В яких державах діяла та діє моністична теорія?

3. В чому відмінність між гармонізацією та уніфікацією в міжнародному праві?

4. Яким чином акти міжнародних органів та організацій впливають на національне право?

5. Яка теорія отримала закріплення в Конституції України?

Джерела для підготовки

1. Міжнародне публічне право. підручник у 2-х томах. Т. 1: Основи теорії / за ред. В.В. Мицика. Харків: Право, 2019. С. 222-242.

2. Буткевич О.В. Міжнародне право в Конституції України: історія, теорія, практика // Від теорії міжнародного права до практики захисту прав людини. Liberum Amicorum до 60-річчя проф. В.В. Мицика. Монографія. Київ; Одеса: Фенікс, 2016. С. 247-369.

3. Grover L. International and Domestic Law. *The International Legal System as a System of Knowledge* / ed. by Linderfalk U. Edward Elgar Publishing, 2022. P. 151-169. URL: <https://ssrn.com/abstract=4055219>.

4. Petersen N. Determining the Domestic Effect of International Law Through the Prism of Legitimacy. *Heidelberg Journal of International Law*. 2012. Vol. 72, No. 2. P. 223-260. URL: https://www.zaoerv.de/72_2012/72_2012_2_a_223_260.pdf.

ЗМІСТОВНИЙ МОДУЛЬ 2

ТЕМА 9. СФЕРА ТА МЕЖІ ДІЇ МІЖНАРОДНОГО ПРАВА

Семінарське заняття № 9

1. Поняття сфери дії міжнародного права. Межі дії міжнародного права.
2. Просторова сфера дії міжнародного права. Розмежування просторових сфер дії міжнародного права.
3. Суб'єктна та об'єктна сфера дії міжнародного права.
4. Міжнародне право і екстериторіальна дія національного права.

Питання до теми

1. Розкрийте зміст терміну «сфера дії міжнародного права».
2. Які фактори впливають на визначення меж дії міжнародного права?
3. Хто здійснює реальне розмежування просторової сфери дії міжнародного права?
4. В яких випадках норми права однієї держави діють на території іншої держави?

Джерела для підготовки

1. Віденська конвенція про право міжнародних договорів 1969 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_118#Text.

2. Віденська конвенція про право договорів між державами і міжнародними організаціями чи між міжнародними організаціями 1986 р. URL: https://legal.un.org/ilc/texts/instruments/english/conventions/1_2_1986.pdf.

3. Конвенція про режим проток від 20.07.1936 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_228#Text.

4. Конвенція про режим судноплавства на Дунаї від 18.08.1948 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_175#Text.

5. Colangelo A.J. What Is Extraterritorial Jurisdiction. *Cornell Law Review*. 2014. Vol. 99. № 6. P. 1303-1352. URL: <https://ssrn.com/abstract=2363695>.

ТЕМА 10. ТЕРИТОРІЯ В МІЖНАРОДНОМУ ПРАВІ

Семінарське заняття № 10

1. Поняття і види територій в міжнародному праві.
2. Поняття територіального верховенства держави.
3. Юридична природа та склад державної території.
4. Набуття і втрата державної території. Оренда території в міжнародному праві.
5. Поняття, види та правовий режим державних кордонів.
6. Правовий режим міжнародних рік.
7. Правовий режим Антарктики.

Питання до теми

1. Яке значення має територія в міжнародному праві?
2. Що означає термін «територіальне верховенство держави»?
3. Яка відмінність між територіальним верховенством і юрисдикцією держави?
4. Розкрийте значення терміну «делімітація державного кордону».
5. Назвіть способи набуття державної території.
6. Якими ознаками наділена міжнародна ріка?

Джерела для підготовки

1. Договір про Антарктику від 01.12.1959 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_224#Text.
2. Конвенція про режим проток від 20.07.1936 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_228#Text.
3. Конвенція про режим судноплавства на Дунаї від 18.08.1948 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_175#Text.
4. Закон України «Про державний кордон України» від 04.11.1991 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1777-12#Text>.
5. Анцелевич Г. «Академік Вернадський» - антарктична науково-дослідна станція України (міжнародно-правові аспекти статусу та діяльності). *Право України*. 2012. № 3-4. С. 221-230.
6. Репецький В.М. Особливості дії норм внутрішньодержавного права на території з міжнародним режимом. *Юридична наука*. 2011. № 1. С. 195-200.
7. Тимченко Л.Д., Конопенко В.П. Територія в міждержавних відносинах. *Наше право*. 2013. № 13. С. 182-188.
8. Brunk I., Nakimi M. The Prohibition of Annexations and the Foundations of Modern International Law. *American Journal of International Law*. 2024. Vol. 118, No. 3. P. 417-467. URL: <https://doi.org/10.1017/ajil.2024.26>.
9. Kassoti E. The EU and Questions of “Territory” under Public International Law. *ASSER Research Paper*. 2025. No. 2. 27 p. URL: <https://ssrn.com/abstract=5204973>.
10. Saul B., Stephens T. Introduction in “Documents in International Law: Antarctica”. *Sydney Law School: Legal Studies Research Paper*. 2014. No. 14/24. 20 p. URL: <https://ssrn.com/abstract=2403587>.
11. Simmons B.A. Borders Rules. *International Studies Review*. 2019. Vol. 21, Iss. 2. P. 256-283. URL: https://scholar.harvard.edu/files/bsimmons/files/simmons_borderrules_isr_2019.pdf.
12. Wolfrum R. The Arctic in the Context of International Law. *New Chances and New Responsibilities in the Arctic Region* / ed. by Witschel G. BWV, Berliner

ТЕМА 11. НАСЕЛЕННЯ І МІЖНАРОДНЕ ПРАВО

Семінарське заняття № 11-12

1. Населення і народ в міжнародному праві.
2. Міжнародно-правові питання громадянства.
3. Правовий статус іноземців, апатридів та біпатридів.
4. Правовий статус біженців, вимушених переселенців та переміщених осіб.
5. Право притулку в міжнародному праві.
6. Інститут екстрадиції в міжнародному праві.
7. Дипломатичний захист.

Питання до теми

1. В чому відмінність між термінами «населення» і «народ»?
2. Який обов'язок держав закріплено в конституціях по відношенню до власних громадян?
3. Які існують способи набуття громадянства за нормами міжнародного права?
4. Хто з іноземців користується в державі спеціальним правовим режимом?
5. Які органи нашої держави уповноважені надавати дипломатичний захист?

Джерела для підготовки

1. Конституція України від 28.06.1996 р. URL:
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>.
2. Закон України «Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства» від 22.09.2011 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3773-17#Text>.
3. Закон України «Про біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту» від 08.07.2011 р. URL:
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3671-17#Text>.
4. Конвенція про статус біженців від 28.07.1951 р. URL:
https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_011#Text.

5. Конвенція про статус апатридів від 28.09.1954 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_232#Text.

6. Декларація про територіальний притулок від 14.12.1967 р. URL: <https://www.refworld.org/legal/resolution/unga/1967/es/10415>.

7. Авраменко Л.В. Особливості набуття громадянства ЄС. *Вісник Національної юридичної академії України: право*. 2018. № 2 (33). С. 17-24.

8. Дахова І.І. Принцип запобігання виникненню випадків безгромадянства в міжнародних актах і законодавстві України. *Форум права*. 2015. № 4. С. 79-83.

9. Дракохруст Т.В. Проблеми інституту громадянства у міжнародному праві. *Порівняльно-аналітичне право*. 2015. № 4. С. 428-431.

10. Ігнатенко А.А. Громадянство Європейського Союзу: поняття, правова природа, способи набуття. *Актуальні проблеми держави і права*. 2018. № 68. С. 14-20.

11. Софінська І.Д. Подвійне громадянство, принцип вірності і публічне врядування: мати не можна позбавити. *Часопис Київського університету права*. 2021. № 2. С. 71-76.

12. Brownlie I. The Relations of Nationality in Public International Law. *The British Yearbook of International Law*. 1964. Vol. 39. P. 284-364. URL: <https://www.uniset.ca/fatca3/39BritYBIntlL284.pdf>.

13. Hathaway J.C. The Rights of Refugees under International Law. Cambridge University Press, 2021. 157 p. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/519832946.pdf>.

14. Donner R. Dual Nationality in International Law. *Acta Juridica Hungarica*. 2006. Vol. 47. № 1. P. 15-25. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/78477185.pdf>.

ТЕМА 12. МИРНЕ ВИРІШЕННЯ МІЖНАРОДНИХ СПОРІВ

Семінарське заняття № 13

1. Становлення та розвиток принципу мирного вирішення міжнародних спорів в міжнародному праві.

2. Система засобів мирного вирішення спорів між державами.

3. Безпосередні переговори як первинний засіб вирішення міжнародних спорів.

4. Добрі послуги і посередництво.

5. Міжнародна третейська (арбітражна) процедура. Вирішення міжнародних спорів міжнародними судовими органами.

6. Вирішення міжнародних спорів за участі міжнародних організацій.

Питання до теми

1. Яка відмінність між термінами «спір», «ситуація» і «конфлікт»?

2. В яких міжнародних документах вперше була закріплена система засобів мирного вирішення спорів між державами?

3. Яке значення має послідовність розміщення засобів мирного вирішення спорів у Статуті ООН?

4. Які переваги судового розгляду міжнародних спорів перед іншими способами?

5. Які міжнародні організації найчастіше приймають участь у мирному вирішенні міжнародних спорів?

6. Хто забезпечує виконання рішень Міжнародного Суду ООН?

Джерела для підготовки

1. Статут Організації Об'єднаних Націй і Статут Міжнародного Суду ООН від 26.06.1945. URL: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_010.

2. Kellogg-Briand Pact 1928. URL: https://avalon.law.yale.edu/20th_century/kbpact.asp.

3. Конвенція про мирне розв'язання міжнародних спорів від 18.10.1907 р. URL: <https://cil.nus.edu.sg/databasecil/1907-convention-for-the-pacific-settlement-of-international-disputes/>.

4. Манільська декларація про мирне вирішення міжнародних спорів від 15.11.1982 р. URL: <https://docs.un.org/en/a/res/37/10>.

5. Гринчак В.А. Дипломатичні засоби мирного врегулювання міжнародних суперечностей (міжнародно-правові аспекти): монографія. Львів, 2012. 188 с.

6. Гринчак В.А. Мирні засоби врегулювання міжнародних спорів: підручник. Львів, 2016. 326 с.

7. Мамон З. Міжнародний арбітраж як засіб мирного вирішення міжнародних спорів. *Теорія і практика інтелектуальної власності*. 2010. № 3. С. 3-9.

8. Тропін З.В. Криза універсалізму в діяльності мирних засобів вирішення міжнародних спорів та їх регіоналізація. *Часопис Київського університету права*. 2014. № 2. С. 351-354.

9. Garnett R. International Arbitration Law: Progress Towards Harmonisation. 2002. *Melbourne Journal of International Law*. Vol. 3, Iss. 2. P. 400-413. URL: https://law.unimelb.edu.au/__data/assets/pdf_file/0003/1680258/Garnett.pdf.

10. Kłos P. Mediation in the Legal System of the United Nations. *Studia Iuridica Lublinensia*. 2020. Vol. 28, Iss. 4. P. 101-116. URL: <https://bibliotekanauki.pl/articles/1912754.pdf>.

11. Rogoff M.A. The Obligation to Negotiate in International Law: Rules and Realities Realities. *Michigan Journal of International Law Michigan*. 1994. Vol. 16, Iss. 1. P. 141-185. URL: <https://core.ac.uk/reader/232702310>.

ТЕМА 13. ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ У МІЖНАРОДНОМУ ПРАВІ

Семінарське заняття № 14

1. Поняття та зміст відповідальності у міжнародному праві.
2. Підстави міжнародно-правової відповідальності.
3. Міжнародно-протиправне діяння держави.
4. Обставини, що виключають міжнародну протиправність.
5. Форми відповідальності у міжнародному праві.
6. Контрзаходи та санкції в міжнародному праві.

Питання до теми

1. Яка відмінність між відповідальністю у міжнародному і національному праві?

2. Назвіть фактичні і юридичні підстави відповідальності в міжнародному праві.

3. Які обставини виключають міжнародну протиправність?

4. В чому відмінність між репараціями, реституцією та конфіскацією?

5. Яка відмінність між контрзаходами та санкціями в міжнародному праві?

Джерела для підготовки

1. Draft Articles on Responsibility of States for Internationally Wrongful Acts, with commentaries. Adopted by the International Law Commission at its fifty-third session, in 2001, and submitted to the General Assembly as a part of the Commission's report covering the work of that session (A/56/10). *Yearbook of the International Law Commission*. 2001. Vol. II, Part Two. P. 31-143. URL: https://legal.un.org/ilc/texts/instruments/english/commentaries/9_6_2001.pdf.

2. Андрейченко С.С. Концепція атрибуції поведінки державі в міжнародному праві: монографія. Одеса: Фенікс, 2015. 578 с.

3. Андрейченко С.С. Проблеми теорії та практики міжнародно-правової відповідальності: навч.-метод. посіб. Одеса: Фенікс, 2023. 108 с. URL: <https://hdl.handle.net/11300/27115>.

4. Важна К.А. Концепція суб'єктивної та концепція об'єктивної міжнародно-правової відповідальності держави. *Міжнародні відносини: теоретико-практичні аспекти*. 2018. Вип. 1. С. 150-163. URL: <http://international-relations.knukim.edu.ua/article/view/141995/139554>.

5. Карлюга Є.К. Поняття санкцій в доктрині міжнародного права. *Правова держава*. 2024. № 54: До 25-річчя журналу. С. 152-163. URL: <https://dspace.onu.edu.ua/handle/123456789/38588>.

6. Лихвар В.В. Міжнародно-правове регулювання застосування реституції як форми матеріальної відповідальності держав. *Науковий вісник УжНУ. Серія: Право*. 2024 Вип. 85, Ч. 4. С. 288-293. URL: <http://visnyk-pravo.uzhnu.edu.ua/article/view/316069/306756>.

7. Новашок Д.О. Подвійна атрибуція та спільна відповідальність міжнародної організації та держави. *Науковий вісник Ужгородського*

національного університету. Серія: Право. 2025. Вип. 89. Ч. 4. С. 179-184. URL: <https://visnyk-juris-uzhnu.com/wp-content/uploads/2025/07/89-part-4.pdf>.

8. Новашок Д.О. Тести на суворий та ефективний контроль у міжнародному праві. *Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції*. 2022. №1. С. 222-227. URL: http://apnl.dnu.in.ua/1_2022/36.pdf.

9. Crawford I. *State Responsibility: The General Part*. Cambridge University Press. 2013. 907 p.

10. Crawford J. The ILC's Articles on Responsibility of States for Internationally Wrongful Acts: A Retrospect. *The American Journal of International Law*. 2002. Vol. 96, No. 4. P. 874-890. URL: <https://styluscuriarum.org/wp-content/uploads/2024/02/crawford-ilcsarticlesresponsibility-2002.pdf>.

11. Dimitrovska M. The Concept of International Responsibility of State in the International Public Law System. *Journal of Liberty and International Affairs*. 2015. Vol. 1, No. 2. 16 p. URL: <https://e-jlia.com/index.php/jlia/article/view/17/11>.

12. Paddeu F. Clarifying the Concept of Circumstances Precluding Wrongfulness (Justifications) in International Law. *University of Cambridge Faculty of Law Research Paper*. 2017. № 18. URL: <https://ssrn.com/abstract=2935563>.

ТЕМА 14. ПРАВО МІЖНАРОДНИХ ДОГОВОРІВ

Семінарське заняття № 15-16

1. Особливості права міжнародних договорів як галузі міжнародного права. Джерела права міжнародних договорів.

2. Укладення договорів і набрання ними чинності:

2.1. Правоздатність держав укладати міжнародні договори.

2.2. Прийняття тексту та встановлення його автентичності.

2.3. Способи вираження згоди на обов'язковість міжнародного договору.

3. Застереження до міжнародних договорів. Юридичні наслідки застережень і заперечень проти застережень.

4. Набрання чинності договорами.

5. Дотримання, застосування і тлумачення міжнародних договорів.
6. Недійсність, припинення і зупинення дії міжнародних договорів.

Питання до теми

1. Яка відмінність між конвенцією і пактом?
2. Який орган в системі ООН займається питаннями кодифікації права міжнародних договорів?
3. Хто від імені держави має право укладати і підписувати міжнародні договори?
4. Які дії включає в себе процедура парафування міжнародного договору і які наслідки породжує?
5. Які міжнародні договори України підлягають обов'язковій ратифікації?
6. До яких міжнародних договорів можна робити застереження і на якій стадії його укладення?
7. Що означає термін «денонсація» міжнародного договору? Чим вона відрізняється від анулювання?
8. Чим відрізняються процедура та юридичні наслідки припинення та зупинення дії міжнародного договору?

Джерела для підготовки

1. Віденська конвенція про право міжнародних договорів 1969 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_118#Text.
2. Віденська конвенція про право договорів між державами і міжнародними організаціями чи між міжнародними організаціями 1986 р. URL: https://legal.un.org/ilc/texts/instruments/english/conventions/1_2_1986.pdf.
3. Статут Організації Об'єднаних Націй і Статут Міжнародного Суду ООН від 26.06.1945. URL: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_010.
4. Закон України «Про міжнародні договори України» від 29.04.2004 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1906-15#Text>.
5. Мережко О.О. Право міжнародних договорів: сучасні проблеми теорії та практики. К., 2002. 344 с.

6. Кравченко С.Р. Міжнародно-правове регулювання припинення міжнародних договорів: теорія і практика: монографія. К.: LAT & K, 2010. 241 с.

7. Чубарєв В.Л. Елементарний курс права міжнародних договорів: навч. посіб. К.: Правові джерела, 2001. 176 с.

8. Berner K. Authentic Interpretation in Public International Law. *Zeitschrift für ausländisches öffentliches Recht und Völkerrecht*. 2016. Vol. 76. P. 845-878. URL: https://www.zaoerv.de/76_2016/76_2016_4_a_845_878.pdf.

9. Edwards R.W. Reservations to Treaties. *Michigan Journal of International Law Michigan*. 1989. Vol. 10, Iss. 2. P. 362-405. URL: https://repository.law.umich.edu/cgi/viewcontent.cgi?params=/context/mjil/article/1730/&path_info=uc.pdf.

6. Питання для самоконтролю

1. Юридична природа міжнародного права.
2. Поняття міжнародного права.
3. Функції міжнародного права. Об'єктивна необхідність існування міжнародного публічного права.
4. Природа юридично обов'язкової сили міжнародного права.
5. Характерні особливості міжнародного публічного права.
6. Міжнародне право та інші регулятори міжнародних відносин: політика, релігія, мораль.
7. Міжнародне публічне і міжнародне приватне право.
8. Поняття і види суб'єктів міжнародного права.
9. Зміст міжнародної правосуб'єктності.
10. Держава – основний суб'єкт міжнародного права.
11. Міжнародні (міжурядові) організації.
12. Державоподібні утворення та їх види.
13. Міжнародна правосуб'єктність народу, нації, що бореться за створення незалежної держави.

14. Міжнародна правосуб'єктність інших учасників міжнародних відносин: фізичних та юридичних осіб.

15. Поняття і зміст джерел міжнародного права.

16. Види джерел міжнародного права.

17. Міжнародні договори – головне джерело сучасного міжнародного права.

18. Міжнародно-правовий звичай як джерело міжнародного права.

19. Загальні принципи права в системі джерел міжнародного права.

20. Допоміжні джерела міжнародного права.

21. Наукова доктрина як джерело міжнародного права.

22. Односторонні акти держави як джерело міжнародного права.

23. Галузі міжнародного права, інститути міжнародного права, норми міжнародного права.

24. Поняття та особливості норм міжнародного права.

25. Види норм міжнародного права.

26. Імперативні норми міжнародного права (*jus cogens*).

27. Норми *erga omnes*.

28. Загальні та спеціальні норми міжнародного права.

29. Концепція м'якого права (*soft law*) у міжнародному праві.

30. Кодифікація міжнародного права.

31. Функції основних принципів міжнародного права.

32. Універсальні принципи міжнародного права.

33. Регіональні принципи міжнародного права.

34. Поняття та правова природа визнання в міжнародному праві.

35. Види визнання у міжнародному праві.

36. Визнання держав.

37. Визнання урядів у міжнародному праві.

38. Форми визнання: *de jure*, *de facto*, *ad hoc*. Засоби та типи визнання.

39. правонаступництво держав щодо міжнародних договорів.

40. правонаступництво держав щодо державної власності.

41. правонаступництво держав щодо державних архівів.

42. правонаступництво держав щодо державних боргів.
43. правонаступництво держав щодо членства в міжнародних організаціях.
44. правонаступництво України у зв'язку з припиненням існування СРСР.
45. Теорії співвідношення міжнародного та внутрішньодержавного права.
46. Вплив міжнародного права на внутрішньодержавне.
47. Вплив внутрішньодержавного права на міжнародне право.
48. поняття сфери та меж дії міжнародного права.
49. міжнародне право і екстериторіальна дія національного права.
50. поняття і види територій в міжнародному праві.
51. Юридична природа та склад державної території.
52. Набуття і втрата державної території.
53. поняття, види та правовий режим державних кордонів.
54. Правовий режим Антарктики.
55. Правовий режим міжнародних рік.
56. Громадянство і міжнародне право.
57. Правовий статус біженців, вимушених переселенців, переміщених осіб та осіб без громадянства.
58. Право притулку в міжнародному праві.
59. Системи засобів мирного вирішення спорів між державами.
60. Безпосередні переговори - головний засіб вирішення міжнародних спорів.
61. Добрі послуги і посередництво.
62. Узгоджувальні комісії. Міжнародні угоди про примирювальну процедуру.
63. Міжнародні третейські суди (арбітражі).
64. Міжнародний судовий розгляд. Юрисдикція міжнародних судових установ: факультативна і обов'язкова.
65. Вирішення міжнародних спорів за участі міжнародних організацій.
66. Підстави міжнародно-правової відповідальності.
67. Обставини, що виключають міжнародну протиправність.

68. Зміст міжнародно-правової відповідальності.
69. Контрзаходи та санкції у міжнародному праві.
70. Місце права міжнародних договорів в системі міжнародного права.
71. Укладення договорів і набрання ними чинності.
72. Правоздатність держав укладати міжнародні договори.
73. Прийняття тексту та встановлення його автентичності.
74. Способи вираження згоди на обов'язковість міжнародного договору.
75. Застереження до міжнародних договорів.
76. Набрання чинності договорами. Дотримання, застосування і тлумачення міжнародних договорів.
77. Недійсність, припинення і зупинення дії міжнародних договорів.

7. Методи навчання

Основними методами навчання є:

1) пояснювально-ілюстративний, або інформаційно-рецептивний (розповідь, лекція, пояснення, робота з підручником, демонстрація та ін.) – викладач повідомляє матеріал, студенти його сприймають:

2) репродуктивний (відтворення знань і способів дій, діяльність за алгоритмом, програмою тощо) – студент виконує дії за зразком, наданим викладачем:

– проблемне навчання – викладач ставить перед студентами проблему і демонструє шляхи її розв'язання; студенти стежать за логікою розв'язування проблеми, отримують зразок вирішення питання;

– частково-пошуковий або евристичний – викладач розділяє проблему на частини, студенти здійснюють окремі кроки щодо розв'язання підпроблем.

8. Методи контролю

Про викладанні міжнародного публічного права використовуються методи: усного та письмового опитування, дискусії, робота в групах, тестування.

Поточний контроль:

- усне опитування;
- перевірка тестових завдань.

Підсумковий контроль: залік в 2 семестрі.

9. Розподіл балів, що присвоюються студенту(ці)

В першому семестрі студент може набрати максимально 50 балів. З них 40 балів – за участь у семінарських заняттях, та 10 балів – за вирішення тестових завдань.

В другому семестрі максимально 50 балів, з яких 30 балів – участь у семінарських заняттях та 20 балів – за підсумковий модульний контроль. За сумою набраних за два семестри балів виставляється залік згідно поданої нижче таблиці.

10. Шкала оцінювання: Університету, національна та ECTS

Оцінка в балах	Оцінка ECTS	Визначення	За національною шкалою	
			Екзаменаційна оцінка, оцінка з диференційованого заліку	Залік
90-100	A	Відмінно	Відмінно	Зараховано
81-89	B	Дуже добре	Добре	
71-80	C	Добре		
61-70	D	Задовільно	Задовільно	
51-60	E	Достатньо		
0-50			Незадовільно	Незараховано

90-100 балів (відмінно) – виставляється студентові(ці), який дав повну і правильну відповідь на всі питання на іспиті, що базуються на знанні міжнародно-правових актів, національного законодавства, судової практики, наукової та спеціальної літератури, набрав необхідну (максимальну) кількість балів під час проведення аудиторних занять.

81-89 балів (дуже добре) – виставляється студентові(ці), який дав не цілком повну, але правильну відповідь на іспиті на всі питання, виконав усі попередні вимоги.

71-80 балів (добре) – виставляється студентові(ці), який дав правильну відповідь, але не на всі питання, або відповідь не є повною. При цьому студент(ка) має необхідну кількість балів за аудиторні заняття.

61-70 балів (задовільно) – виставляється студентові(ці), який не дав вичерпної відповіді на питання на іспиті, має певну кількість попередньо набраних балів.

51-60 балів (достатньо) – виставляється студентові(ці), який не дав достатньої відповіді на питання на іспиті, має мінімальну кількість балів.

0-50 балів (незадовільно) – виставляється студентові(ці), який виявив значні прогалини в знаннях основного навчального матеріалу, допустив принципові помилки у виконанні передбачених програмою завдань.

11.Рекомендована література

11.1. Базова (основна) література

11.1.1. Міжнародно-правові акти та національне законодавство

1. Convention for the Pacific Settlement of International Disputes, 1899. URL: <https://docs.pca-cpa.org/2016/01/1899-Convention-for-the-Pacific-Settlement-of-International-Disputes.pdf>.

2. Convention for the Pacific Settlement of International Disputes, 1907. URL: <https://docs.pca-cpa.org/2016/01/bd7626f1-1907-convention-for-the-pacific-settlement-of-international-disputes.pdf>.

3. Declaration on Principles of International Law concerning Friendly Relations and Cooperation among States in accordance with the Charter of the United Nations, 1970. URL: <https://digitallibrary.un.org/record/202170?v=pdf>.

4. Draft Articles on Responsibility of States for Internationally Wrongful Acts, with commentaries. Adopted by the International Law Commission at its fifty-third session, in 2001, and submitted to the General Assembly as a part of the Commission's report covering the work of that session (A/56/10). *Yearbook of the International Law*

Commission. 2001. Vol. II, Part Two. P. 31-143. URL: https://legal.un.org/ilc/texts/instruments/english/commentaries/9_6_2001.pdf.

5. Helsinki Final Act. *Organization for Security and Co-operation in Europe*. 1 August 1975. URL: <https://www.osce.org/files/f/documents/5/c/39501.pdf>.

6. Kellogg-Briand Pact 1928. URL: https://avalon.law.yale.edu/20th_century/kbpact.asp.

7. Manila Declaration on the Peaceful Settlement of International Disputes, 1982. URL: https://legal.un.org/avl/pdf/ha/mdpsid/mdpsid_e.pdf.

8. Spitsbergen (Svalbard) Treaty, 1920. URL: <https://www.jus.uio.no/english/services/library/treaties/01/1-11/svalbard-treaty.html>.

9. Statute of the International Law Commission, 1947. URL: <https://legal.un.org/ilc/texts/instruments/english/statute/statute.pdf>.

10. Suez Canal treaty (Convention of Constantinople), 1888. URL: <https://www.suezcanal.gov.eg/English/About/CanalTreatiesAndDecrees/Pages/ConstantinopleConvention.aspx>.

11. The Panama Canal treaty, 1977. URL: <https://2001-2009.state.gov/p/wha/rlnks/11936.htm>.

12. Vienna Convention on the Law of Treaties between States and International Organizations or between International Organizations, 1986. URL: https://legal.un.org/ilc/texts/instruments/english/conventions/1_2_1986.pdf.

13. Віденська конвенція про право міжнародних договорів, 1969 р. URL: http://zakon0.rada.gov.ua/rada/show/995_118.

14. Віденська конвенція про правонаступництво держав стосовно договорів, 1978 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_185#Text.

15. Віденська конвенція про правонаступництво держав щодо державної власності, державних архівів і державних боргів, 1983 р. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/MU83K04U?an=286>.

16. Договір про Антарктику від 01.12.1959. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_224.

17. Загальна декларація прав людини від 10.12.1948. URL: http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/995_015.
18. Закон України «Про виключну (морську економічну зону України)». URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/162/95-%D0%B2%D1%80>.
19. Закон України «Про державний кордон України». *Відомості Верховної Ради України*. 1992. № 2. Ст. 5. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1777-12>
20. Закон України «Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства» від 22.09.2011. *Відомості Верховної Ради України*. 2012. № 19-20. Ст. 179. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/3773-17/page>.
21. Закон України «Про правонаступництво України» від 12 вересня 1991 р. *Відомості Верховної Ради України*. 1991. № 46. Ст. 46. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1543-12>.
22. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод від 04.11.1950. URL: http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/995_004.
23. Конвенція про режим проток від 20.07.1936. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_228.
24. Конвенція про режим судноплавства на Дунаї від 18.08.1948. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_175.
25. Конвенція про скорочення безгромадянства від 30.08.1961. URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/995_240.
26. Конвенція про статус апатридів від 28.09.1954. URL: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/995_232.
27. Конвенція про статус біженців від 28.07.1951. URL: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/995_011.
28. Конституція України від 28 червня 1996 р. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст. 141. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр>.
29. Міжнародний пакт про громадянські та політичні права від 16.12.1966. URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/995_043.
30. Міжнародний пакт про економічні, соціальні та культурні права. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_042.

31. Про міжнародні договори України від 29.06.2004 *Відомості Верховної Ради України*. 2004. № 50. Ст. 540. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1906-15>.

32. Статут Організації Об'єднаних Націй і Статут Міжнародного Суду ООН від 26.06.1945. URL: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_010.

33. Угода про правонаступництво щодо державних архівів колишнього СРСР, 1992 р.. URL: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/997_704.

34. Угода про розподіл всієї власності колишнього СРСР за кордоном, 1992 р.. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/997_022.

11.1.2. Наукова література

1. Міжнародне право: основні галузі: підруч. для студ. вищ. навч. закл. / В.Г. Буткевич, В.В. Мицик, О.В. Задорожній та ін.; за ред. В. Г. Буткевича. К.: Либідь, 2004. 814 с.

2. Міжнародне право. Основи теорії: підручник / В.Г. Буткевич, В.В. Мицик, О.В. Задорожній та ін.; за ред. В. Г. Буткевича. К.: Либідь, 2002. 608 с.

3. Міжнародне публічне право: підручник. – 2-ге вид. / за ред. В.М. Репецького. К., 2012. 437 с.

4. Баймуратов М.О. Міжнародне публічне право. Х.: Одиссей, 2008. 704 с.

5. Міжнародне право в документах / за ред. М.В. Буроменського. – 2-е вид., виправл. і доповн. Х.: Мачулін, 2006. 408 с.

6. Гринчак В.А. Мирні засоби врегулювання міжнародних спорів: підручник. Львів: ЛНУ ім. І. Франка, 2016. 324 с.

7. Гринчак В.А. Дипломатичні засоби мирного врегулювання міжнародних суперечностей (міжнародно-правові аспекти): монографія. Львів: ЛНУ ім. Івана Франка, 2012. 187 с.

8. Мережко О.О. Право міжнародних договорів: сучасні проблеми теорії та практики: монографія. К.: Таксон, 2002. 334 с.

9. Міжнародно-правова відповідальність: теоретичний погляд: монографія / С.В. Ківалов, С.С. Андрейченко, Х.Н. Бехруз, Є.Л. Стрельцов; відп. ред. С.В. Ківалова. Одеса: Юридична література, 2017. 205 с.
10. Міжнародне публічне право. підручник у 2-х томах. Т. 1: Основи теорії / за ред. В.В. Мицика. Харків: Право, 2020. 416 с.
11. Міжнародне публічне право. підручник у 2-х томах. Т. 2: Основні галузі / за ред. В.В. Мицика – Харків: Право, 2020. 624 с.
12. Aust A. Handbook of International Law. 592 p.
13. Shaw M.N. International Law – 9th edition. Cambridge University Press, 2021. 1308 p.
14. Crawford J. Brownlie's Principles of Public International Law – 9th edition. Oxford University Press, 2019. 872 p.
15. Thirlway H. The Sources of International Law – 2nd edition. Oxford University Press, 2019. 272 p.

11.2. Допоміжна (додаткова) література

1. Андрейченко С.С. Концепція атрибуції поведінки державі в міжнародному праві: монографія. Одеса: Фенікс, 2015. 578 с.
2. Андрейченко С.С. Проблеми теорії та практики міжнародно-правової відповідальності: навч.-метод. посіб. Одеса: Фенікс, 2023. 108 с. URL: <https://hdl.handle.net/11300/27115>.
3. Анцелевич Г. «Академік Вернадський» – антарктична науководослідна станція України (міжнародно-правові аспекти статусу та діяльності). *Право України*. 2012. №3-4. С. 221-230.
4. Буткевич В.Г. Генеза доктрини міжнародної правосуб'єктності індивіда. *Право України*. 2010. №2. С. 44–54.
5. Буткевич В.Г. Походження терміна «міжнародне право». *Український часопис міжнародного права*. 1994. №1. С. 3–73.
6. Важна К.А. Концепція суб'єктивної та концепція об'єктивної міжнародно-правової відповідальності держави. *Міжнародні відносини:*

теоретико-практичні аспекти. 2018. Вип. 1. С. 150-163. URL: <http://international-relations.knukim.edu.ua/article/view/141995/139554>.

7. Дахова І.І. Принцип запобігання виникненню випадків безгромадянства в міжнародних актах і законодавстві України. *Форум права*. 2015. №4. С. 79-83. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/FP_index.htm_2015_4_15.

8. Дмитрієв А.І. Інститут постійного нейтралітету в міжнародному праві: монографія. К., 2005. 312 с.

9. Дракохруст Т.В. Проблеми інституту громадянства у міжнародному праві. *Порівняльно-аналітичне право*. 2015. №4. С. 428-431. URL: <http://dspace.tneu.edu.ua/handle/316497/6096>.

10. Єлезаров О. Особливість правового режиму морських просторів Арктики. *Підприємництво, господарство і право*. 2016. Вип. 11. С. 212–215. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pgip_2016_11_43.

11. Карлюга Є.К. Поняття санкцій в доктрині міжнародного права. *Правова держава*. 2024. № 54: До 25-річчя журналу. С. 152-163. URL: <https://dspace.onu.edu.ua/handle/123456789/38588>.

12. Кіівець О.В. Джерело міжнародного права як природноправова категорія. *Публічне право*. 2011. №1. С. 76-81. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pis_2011_2_53.

13. Кіівець О.В. Ієрархія договірних та звичаєвих норм міжнародного права. *Наукові записки Інституту законодавства Верховної Ради України*. 2010. №3. С. 108-113. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nzizvru_2010_3_24.

14. Кіівець О.В. Природа джерел міжнародного та загального права: спільне та відмінне. *Право та управління*. 2011. №1. С. 197-203.

15. Кияниця І.В. Внутрішньодержавне значення джерел міжнародного публічного права. *Український часопис міжнародного права*. 2001. №1. С. 19-24.

16. Косогубова М.Г. Роль практики держав у розвитку міжнародного звичаю. *Наукові записки НаУКМА*. 2001. Т. 19: Спеціальний випуск: у двох частинах. Частина 1. С. 244-245.

17. Кулеба Д.І. Міжнародна правосуб'єктність: теорія і її перспективи. *Альманах міжнародного права*. 2010. Вип. 2. С. 70-83.
18. Лихвар В.В. Міжнародно-правове регулювання застосування реституції як форми матеріальної відповідальності держав. *Науковий вісник УжНУ. Серія: Право*. 2024. Вип. 85, Ч. 4. С. 288-293. URL: <http://visnyk-pravo.uzhnu.edu.ua/article/view/316069/306756>.
19. Матіяшек П. Проблеми права правонаступництва держав і права міжнародних договорів. *Право України*. 2005. №10. С. 131-132.
20. Мельник А. Міжнародні договори колишнього СРСР: частина національного законодавства? *Юридичний журнал*. 2004. №3. С. 84-90.
21. Новашок Д.О. Подвійна атрибуція та спільна відповідальність міжнародної організації та держави. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Право*. 2025. Вип. 89. Ч. 4. С. 179-184. URL: <https://visnyk-juris-uzhnu.com/wp-content/uploads/2025/07/89-part-4.pdf>.
22. Новашок Д.О. Тести на суворий та ефективний контроль у міжнародному праві. *Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції*. 2022. №1. С. 222-227. URL: http://apnl.dnu.in.ua/1_2022/36.pdf.
23. Ноговіцина Ю.О. Наслідки правонаступництва України для громадянства фізичних осіб. *Право України*. 2004. №9. С. 51-55.
24. Ноговіцина Ю.О. Нові тенденції у сфері правонаступництва держав щодо власності та боргів. Аналіз Резолюції Інституту міжнародного права про керівні принципи правонаступництва щодо власності і боргів. *Актуальні проблеми міжнародних відносин*. 2003. Вип. 41. Част. II. С. 123-133.
25. Ноговіцина Ю.О. Правові засади правонаступництва України щодо території та кордонів. *Український часопис міжнародного права*. 2004. №1. С. 20-35.
26. Ноговіцина Ю.О. правонаступництво і континуїтет: єдність та розбіжності двох правових режимів. *Український часопис міжнародного права*. 2003. №2. С. 15-24.

27. Погребняк С. Загальні принципи права як джерело права. *Вісник Академії правових наук України*. 2011. №1 (64). С. 14-25.
28. Репецький В.М. Особливості дії норм внутрішньодержавного права на території з міжнародним режимом. *Юридична наука*. 2011. №1. С. 195-200.
29. Савчук К. Еволюція інституту міжнародно-правового визнання держав у сучасних умовах. *Юридичний журнал*. 2009. №1. С. 50-58.
30. Софінська І.Д. Подвійне громадянство, принцип вірності і публічне врядування: мати не можна позбавити. *Часопис Київського університету права*. 2021. №2. С. 71-76.
31. Тарасов О.В. Міжнародна правосуб'єктність людини в практиці Нюрнберзького трибуналу. *Проблеми законності*. 2011. Вип. 115. С. 200-206.
32. Тимченко Л.Д., Конопенко В.П. Територія в міждержавних відносинах. *Наше право*. 2013. №13. С. 182-188.
33. Цимбрівський Т.С. Принципи територіальної цілісності та непорушності кордонів у міжнародному праві: теорія і практика. Л.: ЛДУВС, 2009. 213 с.
34. Цимбрівський Т.С. Проблеми реалізації принципу рівноправ'я та самовизначення народів у міжнародних відносинах. Міжнародне право ХХІ століття: сучасний стан та перспективи розвитку (до 60-ліття проф. В. М. Репецького) / М.М. Микієвич, М. В. Буроменський, В. В. Гутник та ін.; за ред. М.М. Микієвича. Львів: ЛА «Піраміда», 2013. С. 136-143.
35. Щокін Ю.В. Міжнародно-правовий звичай: проблеми теорії і практики: монографія. Х.: Право, 2012. 456 с.
36. Aćić M. International organizations as sui generis subjects of international law. *Acta Politica Polonica*. 2021. No. 1. P. 51-66. URL: <https://wnus.usz.edu.pl/ap/pl/issue/1208/article/19202>.
37. Allott P. The Concept of International Law. *European Journal of International Law*. 1999. Vol. 10. P. 31-50. URL: <https://www.ejil.org/pdfs/10/1/577.pdf>.
38. Aspremont J. Formalism and the Sources of International Law: A Theory of the Ascertainment of Legal Rules. Oxford University Press, 2011. 288 p.

39. Bassiouni M.C. A Functional Approach to “General Principles of International Law”. *Michigan Journal of International Law*. 1990. Vol. 11, Iss. 3. P. 768-818. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/232702886.pdf>.

40. Berner K. Authentic Interpretation in Public International Law. *Zeitschrift für ausländisches öffentliches Recht und Völkerrecht*. 2016. Vol. 76. P. 845-878. URL: https://www.zaoerv.de/76_2016/76_2016_4_a_845_878.pdf.

41. Besson S. General Principles in International Law – Whose Principles?. *Les principes en droit européen - Principes in European Law, Travaux de l'Ecole doctorale romande sur les fondements du droit européen* / ed. by Besson S., Pichonnaz P. Zurich: Schulthess, 2011. P. 19-64. URL: https://sonar.ch/documents/302433/files/BESSION_S._-_General_Principles_in_International_Law_-_Whose_Principles.pdf.

42. Brownlie I. The Relations of Nationality in Public International Law. *The British Yearbook of International Law*. 1964. Vol. 39. P. 284-364. URL: <https://www.uniset.ca/fatca3/39BritYBIntlL284.pdf>.

43. Brunk I., Hakimi M. The Prohibition of Annexations and the Foundations of Modern International Law. *American Journal of International Law*. 2024. Vol. 118, No. 3. P. 417-467. URL: <https://doi.org/10.1017/ajil.2024.26>.

44. Craven M.C.R. The Problem of State Succession and the Identity of States under International Law. *European Journal of International Law*. 1998. Vol. 9, Iss. 1. P. 142-162. URL: <https://doi.org/10.1093/ejil/9.1.142>.

45. Crawford I. *State Responsibility: The General Part*. Cambridge University Press. 2013. 907 p.

46. Crawford J. The ILC's Articles on Responsibility of States for Internationally Wrongful Acts: A Retrospect. *The American Journal of International Law*. 2002. Vol. 96, No. 4. P. 874-890. URL: <https://styluscuriarum.org/wp-content/uploads/2024/02/crawford-ilcsarticlesresponsibility-2002.pdf>.

47. Crawford J. The ILC's Articles on Responsibility of States for Internationally Wrongful Acts: A Retrospect. *The American Journal of International Law*. 2002. Vol.

96, No. 4. P. 874-890. URL: <https://styluscuriarum.org/wp-content/uploads/2024/02/crawford-ilcsarticlesresponsibility-2002.pdf>.

48. d'Aspremont J. International Law as a Belief System. *European Journal of International Law*. 2018. Vol. 29, Iss. 4. P. 1440-1447. URL: <https://doi.org/10.1093/ejil/chy076>.

49. Devaney J.G. The Law of State Succession: Regulating the Aftermath. *Research Handbook on Secession* / ed. by Vidmar J., McGibbon S., Raible L. Edward Elgar, 2022. P. 33-347. URL: <https://eprints.gla.ac.uk/227148/1/227148.pdf>.

50. Dimitrovska M. The Concept of International Responsibility of State in the International Public Law System. *Journal of Liberty and International Affairs*. 2015. Vol. 1, No. 2. 16 p. URL: <https://e-jlia.com/index.php/jlia/article/view/17/11>.

51. Dogaru M. Fundamental Principles of International Law. *Journal of Law and Administrative Sciences*. 2024. No. 21. P. 120-142. URL: <https://jolas.ro/wp-content/uploads/2024/08/jolas21a11.pdf>.

52. Donner R. Dual Nationality in International Law. *Acta Juridica Hungarica*. 2006. Vol. 47, No. 1. P. 15-25. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/78477185.pdf>.

53. Edwards R.W. Reservations to Treaties. *Michigan Journal of International Law Michigan*. 1989. Vol. 10, Iss. 2. P. 362-405. URL: https://repository.law.umich.edu/cgi/viewcontent.cgi?params=/context/mjil/article/1730/&path_info=uc.pdf.

54. Farran C. The Sovereign Order of Malta in International Law. *The International and Comparative Law Quarterly*. 1954. Vol. 3, No. 2. P. 217-234. URL: <https://www.jstor.org/stable/755534>.

55. Garnett R. International Arbitration Law: Progress Towards Harmonisation. 2002. *Melbourne Journal of International Law*. Vol. 3, Iss. 2. P. 400-413. URL: https://law.unimelb.edu.au/__data/assets/pdf_file/0003/1680258/Garnett.pdf.

56. Goldmann M. We Need to Cut Off the Head of the King: Past, Present, and Future Approaches to International Soft Law. *Leiden Journal of International Law*. 2012. Vol. 25. P. 335-368. URL: https://www.mpil.de/files/pdf2/goldmann_ljil.pdf.

57. Greenwood C. Sources of International Law: An Introduction. *United Nations Audiovisual Library of International Law*. 2008. URL: https://legal.un.org/avl/pdf/ls/greenwood_outline.pdf.

58. Grover L. International and Domestic Law. *The International Legal System as a System of Knowledge* / ed. by Linderfalk U. Edward Elgar Publishing, 2022. P. 151-169. URL: <https://ssrn.com/abstract=4055219>.

59. Hathaway J.C. The Rights of Refugees under International Law. Cambridge University Press, 2021. 157 p. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/519832946.pdf>.

60. Hathaway O.A., Cole J. Recognition Rules: The Case for a New International Law of Government Recognition. *New York University Law Review*. 2025. Vol. 100. P. 758-866. URL: <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.5039867>.

61. Janis M. The Nature of Jus Cogens. *Connecticut Journal of International Law*. 1987-1988. Vol. 3. P. 359-363.

62. Kammerhofer J. Uncertainty in the Formal Sources of International Law: Customary International Law and Some of Its Problems. *European Journal of International Law*. 2004. Vol. 15, Iss. 3. P. 523-553. URL: <https://doi.org/10.1093/ejil/15.3.523>.

63. Kassoti E. The EU and Questions of “Territory” under Public International Law. *ASSER Research Paper*. 2025. No. 2. 27 p. URL: <https://ssrn.com/abstract=5204973>.

64. Kłos P. Mediation in the Legal System of the United Nations. *Studia Iuridica Lublinensia*. 2020. Vol. 28, Iss. 4. P. 101-116. URL: <https://bibliotekanauki.pl/articles/1912754.pdf>.

65. Koskenniemi M. The Politics of International Law. *European Journal of International Law*. 1990. Vol. 1, Iss. 1. P. 4-32. URL: <https://ejil.org/pdfs/1/1/1144.pdf>.

66. Lauterpacht H. Recognition of States in International Law. *The Yale Law Journal*. 1944. Vol. 53, No. 3. P. 385-458. URL: <https://openyls.law.yale.edu/server/api/core/bitstreams/26a970d5-3d7d-4d6e-adb5-751dd1a17868/content>.

67. Mendelson M.H. The Formation of Customary International Law. *The Law of Nations* / ed. by Mendelson M.H., Brierly J. Oxford: Oxford University Press, 2008. P. 155-244. URL: [https://files.pca-cpa.org/pcadocs/bi-c/2.%20Canada/4.%20Legal%20Authorities/RA-97%20-%20Formation%20of%20Customary%20International%20Law,%20M.%20Mendelson%20\(1998\).pdf](https://files.pca-cpa.org/pcadocs/bi-c/2.%20Canada/4.%20Legal%20Authorities/RA-97%20-%20Formation%20of%20Customary%20International%20Law,%20M.%20Mendelson%20(1998).pdf).

68. Menon P.K. The International Personality of Individuals in International Law: A Broadening of the Traditional Doctrine. *Florida State University Journal of Transnational Law & Policy*. 1992. Vol. 1, Iss. 1. P. 151-182. URL: <https://ir.law.fsu.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1210&context=jtlp>.

69. Morrison F.L. Recognition in International Law: A Functional Reappraisal. *The University of Chicago Law Review*. 1967. Vol. 34. P. 857-883. URL: <https://chicagounbound.uchicago.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=3544&context=uclev>.

70. Morss J.R. The International Legal Status of the Vatican/Holy See Complex. *European Journal of International Law*. 2015. Vol. 26, Iss. 4. P. 927-946. URL: <https://academic.oup.com/ejil/article/26/4/927/2599610>.

71. Paddeu F. Clarifying the Concept of Circumstances Precluding Wrongfulness (Justifications) in International Law. *University of Cambridge Faculty of Law Research Paper*. 2017. No. 18. URL: <https://ssrn.com/abstract=2935563>.

72. Petersen N. Determining the Domestic Effect of International Law Through the Prism of Legitimacy. *Heidelberg Journal of International Law*. 2012. Vol. 72, No. 2. P. 223-260. URL: https://www.zaoerv.de/72_2012/72_2012_2_a_223_260.pdf.

73. Religion and International Law / Janis M.W., Kennedy D., Arsanjani M.H., Coll A.R., Grief N. *Proceedings of the Annual Meeting (American Society of International Law)*. 1988. Vol. 82. P. 195-220. URL: <https://www.jstor.org/stable/25658424>.

74. Rogoff M.A. The Obligation to Negotiate in International Law: Rules and Realities Realities. *Michigan Journal of International Law Michigan*. 1994. Vol. 16, Iss. 1. P. 141-185. URL: <https://core.ac.uk/reader/232702310>.

75. Rubin A.P. The International Legal Effects of Unilateral Declarations. *The American Journal of International Law*. 1977. Vol. 71, No. 1. P. 1-30. URL: <https://doi.org/10.2307/2200323>.

76. Ryngaert C. The Concept of Jurisdiction In International Law. *Research handbook on jurisdiction and immunities in international law* / ed. by Orakhelashvili A. Edward Elgar Pub. Ltd., Cheltenham, 2015. P. 37-52. URL: <https://unijuris.sites.uu.nl/wp-content/uploads/sites/9/2014/12/The-Concept-of-Jurisdiction-in-International-Law.pdf>.

77. Saul B., Stephens T. Introduction in “Documents in International Law: Antarctica”. *Sydney Law School: Legal Studies Research Paper*. 2014. No. 14/24. 20 p. URL: <https://ssrn.com/abstract=2403587>.

78. Schreuer C. Sources of International Law: Scope and Application. *Emirates Lecture Series*. 2000. Vol. 28. URL: https://investmentlaw.univie.ac.at/fileadmin/user_upload/p_investmentlaw/Writings/A001.pdf.

79. Simmons B.A. Borders Rules. *International Studies Review*. 2019. Vol. 21, Iss. 2. P. 256-283. URL: https://scholar.harvard.edu/files/bsimmons/files/simmons_borderrules_isr_2019.pdf.

80. Wet E. Jus Cogens and Obligations Erga Omnes. *The Oxford Handbook of International Human Rights Law* / ed. by Shelton D. Oxford University Press, 2013. P. 541-561. URL: <https://case.edu/law/sites/default/files/2020-02/CLE%20materials%203-2.pdf>.

81. Wolfrum R. The Arctic in the Context of International Law. *New Chances and New Responsibilities in the Arctic Region* / ed. by Witschel G. BWV, Berliner Wissenschafts-Verlag, 2010. P. 37-47. URL: https://www.zaoerv.de/69_2009/69_2009_3_a_533_544.pdf.

12. Методичне забезпечення

Робоча програма навчальної дисципліни «Міжнародне публічне право» (Загальна частина) для студентів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти галузі знань – Д «Бізнес, адміністрування та право», спеціальності – Д9 «Міжнародне право» факультету міжнародних відносин. Львівський національний університет імені Івана Франка, 2025. 55 с.